

ספרי' – אוצר החסידים – ליונאוויטש

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ מטות מסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשכ"ט

חלק ב – יו"ל לש"פ דברים, ו' מנחם-אב, ה'תשע"ג

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושלש לבריאה

מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ דברים, וא"ו מנחם-אב הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות ש"פ מטות-מסעי ה'תשכ"ט, הנחה בלתי מוגה (חלק א י"ל לש"פ מטות-מסעי).

*

בתור הוספה — שלשה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש", שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ראש חודש מנחם, ה'תשע"ג
מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2013 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

E-mail: info@lahak.org • Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5773 • 2013

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
Tel. (718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

יג. בהמשך להמדובר (במאמר⁶³) אודות בני גד ובני ראובן, שכיון שהי' להם "מקנה רב"⁶⁴, ביקשו לקבל נחלה מעבר הירדן מזרחה, שהיתה "ארץ מקנה"⁶⁵, בהבטיחם: "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאונם אל מקומם"⁶⁶ — נתעכב על פירוש רש"י בפסוק זה: "לפני בני ישראל", "בראשי גייסות, מתוך שגבורים היו, שכן נאמר בגד וטרף זרוע אף קדקד"⁶⁷. ואף משה חזר ופירש להם באלה הדברים⁶⁸ ואצו אתכם בעת ההיא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל, וביריחו כתיב⁶⁹ והחלוץ הולך לפניהם, זה ראובן וגד שקיימו תנאם".

יש בזה כמה דיוקים — נוסף על הדיוקים שכבר דובר אודותם⁷⁰, בנוגע לשינוי בין פרש"י בפרשתנו לפירושו בפ' דברים: (א) בפרשתנו מפרש רש"י שבני גד ובני ראובן הלכו "בראשי גייסות", ואילו בפ' דברים מפרש שהלכו "לפני ישראל", (ב) בפרשתנו כותב רש"י "מתוך שגבורים היו", ובפ' דברים כותב "לפי שהיו גבורים", ועוד כמה דיוקים (כפי שיודפס בלקוטי שיחות דשבוע הבא⁷¹):

(א) מדוע צריך רש"י להוסיף "ואף משה חזר ופירש להם וכו' שקיימו תנאם" — למאי נפק"מ בפירוש דברי בני גד ובני ראובן "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל", "בראשי גייסות, מתוך שגבורים היו", שנוסף לכך שבני גד ובני ראובן אמרו זאת, הנה "אף משה חזר ופירש להם כו'", ועוד זאת, שכך הי' גם בפועל ש"קיימו תנאם"?

(ב) גם אם יש צורך לומר ש"אף משה חזר ופירש להם כו'" — מדוע צריך רש"י לציין "באלה הדברים", הרי (א) אין ענינו של רש"י לציין מראה־מקומות (א"כ יש בזה צורך להבנת פירוש הכתובים), וכדמוכח בהמשך פירוש רש"י זה, "וביריחו כתיב כו'", ללא הציין ליהושע. (ב) ועיקר — "קלאץ קשיא": מדוע צריך רש"י להביא מ"אלה הדברים", בה בשעה שמפורש הדבר בפרשתנו גופא⁷²: "ויאמר אליהם

67 (ברכה לג, כ.

68 ג, יח.

69 יהושע ו, יג.

70 שיחת ש"פ דברים תשכ"ה בסופה

(תו"מ חמ"ד ס"ע 172 ואילך).

71 ש"פ דברים, שנה זו — נדפס לאח"ז

בלקו"ש ח"ט בתחלתו.

72 שם, כ"ט.

63 לעיל ע' ... ואילך.

64 פרשתנו (מטות) לב, א. — הטעם

שדוקא לבני גד ובני ראובן הי' ריבוי מקנה

(בני גד — לפי שחיבבו את המן, לא שחטו

צאן ובקר, ובני ראובן — לפי שראובן שהי'

בכור נטל פי שנים) — ראה לקו"ש ח"ט ע'

15 הערות 9-13 (מהתוועדות זו).

65 שם, ד.

66 שם, יז.

משה . . אם תחלצו גו", "ויצו להם משה את אלעזר הכהן וגו' אם יעברו בני גד ובני ראובן . . כל חלוץ וגו'?"

ג) מדוע מביא רש"י את כל אריכות הדברים "ואצו אתכם בעת ההיא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל" — לכאורה הי' יכול לומר בקיצור שמשה פירש להם חלוצים תעברו לפני בני?"

ד) מדוע מביא רש"י בנוגע לפסוק "והחלוץ עובר לפניהם" שהי' זה "ביריחו" — למאי נפק"מ אם זה הי' ביריחו או בעי, או במלחמה אחרת?

ה) מדוע מביא רש"י מ"ש "והחלוץ עובר לפניהם" (בפסוק י"ג), ולא מ"ש בפסוקים שלפנ"ז: "והחלוץ יעבור גו'" (בפסוק ז'), "והחלוץ הולך גו'" (בפסוק ט')*?

[ולהעיר, שביהושע מפרש רש"י "והחלוץ", "בני ראובן ובני גד היו עוברים לפניהם כו'" — בפסוק ט', וכנראה שזוהי טעות של המדפיס ("בחור־הזעצר"), וצ"ל בפסוק ז'].

יד. ונוסף על הדיוקים הנ"ל בפירוש רש"י על אתר — וכפי שיתבאר לקמן שכולם מוכרחים בפשוטו של מקרא — יש גם דיוקים ממקום אחר:

ביאור החילוק בין פרש"י בפרשתנו (ובפ' דברים) שבני גד "גבורים היו", לפירוש הב' בפ' ויגש⁷³ ש"אותן שכפל משה שמותן (כולל גד) הם החלשים", וכן פירש בפ' ברכה⁷⁴ (שבכל מקום מפרש רש"י כפי המוכרח במקום זה),

— בפרשתנו (ובפ' דברים) שבני גד הלכו בראשי גייסות, בהכרח לומר שהיו גיבורים. ואין סתירה לזה מפירוש הב' בפ' ויגש ומפ' ברכה שגד הי' בין החלשים, דיי"ל, שגד עצמו הי' חלש, אבל יוצאי חלציו בדור שנכנסו לארץ (שנישאו לבנות השבטים הגבורים) היו גבורים.

בפ' ברכה — מסתבר לומר שגם כפל השמות הוא ענין של ברכה, ולכן מפרש רש"י ש"כפל שמותיהם לחזקם ולהגבירם לפי שהיו חלשים".

(* אבל מ"ש לפנ"ז (ד, יב) "ויעברו גו' לפני בני ישראל" — קאי בהעברה בירדן (אלא שהכוונה "למלחמה גו'" (שם, יג)), וכדמוכח גם ממש"נ לאח"ז (שם, טז) "צוה גו' ויעלו מן הירדן"!

ובפ' ויגש — מקדים רש"י הפירוש שה"חמשה אנשים" שלקח "מקצה אחיו" (מן הפחותים שבהם לגבורה) הם "אותם שלא כפל משה שמותם כשברכם", שבזה נבדלו חמשה אלו בפני עצמם (משא"כ לפירוש הב', שכפל שמות החלשים, אין הבדלה ברורה של חמשה אנשים, שהרי גם שמו של יהודה נכפל, אף שזהו מטעם אחר). אבל, לפירוש זה צ"ל ששמעון ולוי היו מן החלשים, והרי זה היפך משמעות פרשת שכם, שהיו גבורים, והרגו לבדם את כל אנשי שכם (ולפי' הא' שהיו חלשים, י"ל, שלהיותם המבוגרים שבאחים, הרגישו שחובתם לנקום נקמת דינה. ובפרט בהיות אנשי שכם "כואבים"⁷⁵). ולכן מביא פי' הב', ש"אותם שכפל משה שמותם הם החלשים".

וזהו החילוק בין "אגדת ארץ ישראל", שלהיותה בקיצור, הרי גם בברכת משה אין צורך לכפול השמות כדי להאריך בלשון הברכה (וכפל השמות הוא בגלל חשיבות גבורתם, בבחי' שמו הולך לפניו), ל"גמרא בבליה שלנו", שהיא באריכות, ולכן הוכפלו שמותיהם כדי להאריך בברכתם לחזקם ולהגבירם —

הוגה ע"כ כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ו ע' 391 ואילך⁷⁶.

* * *

טו. המשך הביאור בפירוש רש"י בפ' חוקת על הפסוק⁷⁷ "והי' כל הנשוק" — נכלל בשיחת ש"פ חוקת ס".

* * *

טז. הביאור באגה"ת פ"ד בענין "מספר שש שבפסוק לך ה' הגדולה וגו' עד לך ה' הממלכה וגו' ולא עד בכלל" — י"ל בפ"ע.

*

יז. הביאור בפרש"י:

הפירוש ש"לפני בני ישראל" היינו "בראשי גייסות" בא בהמשך לפירוש בד"ה שלפנ"ז: "ואנחנו נחלץ חושים", ש"נחלץ" פירושו "נזדיין", ו"חושים" פירושו "מהירים", ומביא ראי' לזה — "כמו מהר"⁷⁸ ש"ל חש בז, ימהר"⁷⁹ יחישה".

[ויש להעיר בתור מאמר המוסגר, שפירוש רש"י זה דורש ביאור

בפני עצמו:

77 כא, ח.

75 וישלח לד, כה.

78 ישעי' ח, ג.

76 וראה גם לקו"ש ח"ט שם הערה 18.

ידוע הכלל שכאשר פירוש אחד אינו מספיק, מביא רש"י פירוש נוסף, אבל אעפ"כ, הפירוש היותר קרוב אל הפשט הוא הפירוש הראשון. ועפ"ז צריך להבין בנדו"ד, שרש"י מביא ב' ראיות, מדוע לא מספיקה ראי' אחת, אלא יש צורך בב' ראיות?

וגם: מדוע מקדים רש"י את הראי' מהפסוק "מהר שלל חש בז" לפני הראי' מהפסוק "ימהר יחישה" — היפך סדר הכתובים שהפסוק "ימהר יחישה" נאמר לפני הפסוק "מהר שלל חש בז".

כלומר: הפירוש ד"נחלץ חושים" אינו כפי שמפרשים מלמדים ב"חדר" שילכו בראש הצבא, אלא "נזדיין" (כפי שפירש רש"י "החלצו"⁸⁰, "כתרגומו, לשון חלוצי צבא, מזוינים") מהירים, היינו, שיחגרו את כלי הזיין במהירות.

ובהמשך לזה מפרש מ"ש "לפני בני ישראל", "בראשי גייסות" — ש"לפני בני ישראל" אינו המשך וענין אחד עם "נחלץ חושים", נזדיין מהירים לפני בני, אלא זהו ענין נוסף בפני עצמו, והיינו, שיש כאן ג' ענינים: (א) "נחלץ", "נזדיין" — שיחגרו כלי זיין, (ב) "חושים", "מהירים" — שימהרו ויהיו הראשונים לחגור כלי זיין, (ג) ואז ילכו למלחמה "לפני בני ישראל", "בראשי גייסות".

יח. אך צריך להבין: מהו הכרחו של רש"י ש"לפני בני ישראל" לא קאי על חגירת כלי זיין ("נחלץ חושים לפני בני ישראל"), אלא זהו ענין נוסף, שילכו למלחמה "בראשי גייסות"?

ולכאורה — אדרבה: בפסוקים שלאח"ז⁸² נאמר בדברי משה "אם תחלצו לפני ה' למלחמה", "אם יעברו .. כל חלוץ למלחמה לפני ה'", ולא "לפני בני ישראל", ומזה מוכח, שמשה הבין בדברי בני גד ובני ראובן "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל", שאין כוונתם שילכו למלחמה לפני בני, "בראשי גייסות", כי אם, שיחגרו כלי זיין לפני בני ישראל, אבל הליכתם למלחמה תהי' "לפני ה'", שנמצא בכל מחנה ישראל, יחד עם כל שאר בני.

ועל זה מביא רש"י ראי' — ש"אף משה חזר ופירש להם באלה הדברים ואצו אתכם בעת ההיא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל"⁸¹:

בפרשתנו אין אמנם הוכחה שבני גד ובני ראובן התחייבו ללכת

(81) ראה גם לקו"ש ח"ט שם הערה 36.

(79) שם ה, יט.

(80) פרשתנו לא, ג.

למלחמה לפני בני ישראל, "בראשי גייסות", אבל ב"אלה הדברים" מפורש להדיא "חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל".

ורש"י מדייק שמה "חזר ופירש להם באלה הדברים כו", ולא "אמר להם" וכיו"ב — שלא אמר להם עתה דבר חדש, אלא חזר ופירש להם מה שאמר בפרשתנו "אם תחלצו לפני ה' למלחמה", שהכוונה בזה, ש"חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל".

ולכן מביא רש"י את כל אריכות לשון הכתוב: "ואצו אתכם בעת ההיא חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל", היינו, שזו היתה כוונתו בעת שצוה אותם על זה ("בעת ההיא") בפ' מטות.

יט. אך עדיין נשאלת השאלה:

הן אמת ש"משה חזר ופירש להם .. ואצו אתכם בעת ההיא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל", אבל מהי ההוכחה בנוגע לפירוש התיבות "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל" כאן (שזהו ענינו דרש"י כאן), שכוונת בני גד ובני ראובן שזו היתה (לא רק שיחגרו כלי זיין לפני בני"י, אלא) שילכו למלחמה "בראשי גייסות"?

ויתירה מזה: אפילו לאחרי שמה אמר להם זאת — מהי הראי' שקבלו את דבריו?!

ועל זה מביא רש"י ראי' — שכך הי' בפועל: "והחלוץ עובר לפניהם".

ומקדים "ביריחו כתיב", שזוהי ראי' נוספת לפירושו שהלכו למלחמה "בראשי גייסות", ולא רק שחגרו כלי זיין לפני בני"י — דכיון שכבוש יריחו הי' (לא ע"י מלחמה, אלא) עי"ז שהקיפו את חומת העיר עם ארון הברית ותקעו בשופרות כו', אין נפק"מ אם חגרו כלי זיין לפני בני"י אם לאו, שהרי לא הי' צורך בכל המציאות של כלי זיין, שלא מעלה ולא מוריד (כי אם לאחרי המלחמה, שאז "ויחרימו גו' לפי חרב"⁸²), ועכצ"ל, ש"החלוץ עובר לפניהם" שנאמר ביריחו נוגע רק לענין ההליכה "בראשי גייסות".

וזהו שמדגיש רש"י "זה ראובן וגד שקיימו תנאם" — שקיימו (לא את התנאי של משה, אלא) את התנאי שלהם, שלזה נתכוונו באמרם "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל", שילכו למלחמה "בראשי גייסות".

כ. ובנוגע ללשון הפסוק שמביא רש"י — "וביריחו כתיב והחלוץ עובר לפניהם" — הנה:

כבר עמדו המפרשים⁸³ וחוקרי כתבי־יד על זה שהלשון שמובא בפירושו רש"י — "והחלוץ עובר"⁸⁴ לפניהם" — ליתא בכתוב; לשון הכתוב הוא "והחלוץ הולך לפניהם", או "והחלוץ יעבור", ללא הסיוס "לפניהם".

ויש לומר — ע"פ המדובר כמ"פ⁸⁵ שכיון שבפירושו עה"ת בא רש"י לפרש פשוטו של מקרא, לכן מעתיק עיקר ותוכן הפסוקים (ומחז"ל) שמביאם לראי' וכיו"ב, אבל אינו מדייק להביא הלשון — שאין כוונת רש"י להעתיק לשון הכתוב, אלא להביא תוכן הענין ע"ד "החלוץ" שנאמר בכל כתובים אלו, החל מפסוק ז';

ונקט הלשון ("והחלוץ) עובר (לפניהם") (אף שלשון הכתוב הוא "הולך") — כיון שהלשון "עובר" נאמר כמ"פ בפסוקים כאן.

כא. מ"ינה של תורה" שבפירושו רש"י — "שגבורים היו, שכן נאמר בגד וטרף זרוע אף קדקד":

השייכות למצות תפילין, ע"פ דברי הרא"ש (בהלכות⁸⁶ קטנות⁸⁷) "שמפני קיום מצות תפילין יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקד", והשייכות לתפילין לבני גד*, אותיות ג' ד', כי בתפילין⁸⁸ יש שי"ן דלת ראשין ושי"ן דארבע ראשין⁸⁹, וכן בחי' המוחין שבתפילין הם ג' ואח"כ נחלקים לד' — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמור"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש ח"ט שם הערה 57.

(* אפילו במדבר קודם שנכנסו לארץ, ויש להאריך בזה, ואכ"מ⁹⁰.)

86) והיינו, שאין זה ענין של אגדה, אלא הלכה. והטעם שלא הובא בטור וש"ע — כיון שבהם לא מדובר כלל אודות דיני מלחמה.

87) הלכות תפילין סט"ו.

88) בתפלה אחת, כמו ב"גד" — בתיבה אחת.

89) ולהעיר שלא מצינו זאת בענין אחר, ואדרבה: בנוגע לתיבה בס"ת כו' — שי"ן דארבע ראשין פסול, ואילו בנוגע לעשיית בתי התפילין — מצותן בכך.

90) ראה לקו"ש שם ע' 52 הערות 21-22. וש"נ. וראה גם תו"מ ח"מ ע' 178 ואילך.

83)

84) ראה לקו"ש שם ע' 5 בשוה"ג להערה 25, שבכמה דפוסים הנפוצים: "הולך", אבל בדפוס שני דרש"י וכת"י רש"י שתח"י (וכ"ה בבחי' כאן): "והחלוץ עובר לפניהם" (אלא שכנראה ה"בחור הוצע"ר הגי' "הולך", כלשון הכתוב יהושע ו', יג. ולא הרגיש שעפ"ז יוקשה למה לא הביא רש"י מפסוק ט' שלפנ"ט*.)

85) ראה לקו"ש שם ע' 34 הערה 7.

(* וכמו בפירושו רש"י עצמו ביהושע, כנ"ל טוסי"ג.)

והענין בזה — שבכדי לפעול הענין ד"וטרף זרוע אף קדקד" בגשמיות, צריך לפעול ענין זה ברוחניות.
 ובהקדמה — שכל הענינים בגשמיות הם בדוגמת הענינים הרוחניים, כי, עלמא עילאה כגוונא דעלמא תתאה⁹¹, וכידוע תורת הרב המגיד על הפסוק⁹² "דמות כמראה אדם עליו מלמעלה", "שכפי המדה שהאדם מראה מלמטה כך מראין לו מלמעלה", — כפי שסיפר הצ"צ, שרבינו הזקן מנע אותו מלשורר ניגון שיש בו משום מרה שחורה בתפלת ערבית, והמתין לו עד שסיים תפלתו, ואח"כ אמר לו התורה הנ"ל בשם הרב המגיד (כפי שנדפס במאה שערים⁹³) — וכדאיתא בזהר בפ' תצוה⁹⁴: "תא חזי עלמא תתאה קיימא לקבלא תדיר . . ועלמא עלאה לא יהיב לי' אלא כגוונא דאיהו קיימא, אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא, כדין הכי נהרין לי' מעילא וכו'", וכמשנ"ת פעם⁹⁵ דיוק לשון הזהר "תא חזי", שזהו ענין שיכולים לראות בעיני בשר. וכמבואר בלקו"ת⁹⁶ על הפסוק⁹⁷ "תמים תהי' עם ה' אלקיך", ש"ע"י המצוות (רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת שהם כנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים⁹⁸) אזי תהי' תמים ושלם בכל אברי הנפש", ועי"ז נעשה ענין התמימות והשלימות גם בגשמיות, בבריאות הגוף כו'.
 ומזה מובן, שכאשר יוצאים למלחמה מתוך בטחון גמור ש"ה' צלך על יד ימינך"⁹⁹, אזי נעשה כן מלמעלה, ומנצחים במלחמה.
 ולכן, כדי לפעול הענין ד"וטרף זרוע אף קדקד" בגשמיות, צריך תחילה לפעול זאת ברוחניות.

כב. והענין בזה:

במלחמה יש בכללות ב' ענינים¹⁰⁰: (א) להתנפל על השונא ולתקוף אותו, (ב) להגן על עצמו מפני השונא שלא יתקפנו.
 ובלשון המשנה במסכת שבת¹⁰¹ בנוגע לכלי זיין: "לא יצא האיש

96 נצבים מה, ג.

97 פ' שופטים יח, יג.

98 זח"א קע, ב.

99 תהלים קכא, ה.

100 ראה גם תו"מ ח"י"ח ע' 61 ואילך.

ועוד.

101 סג, א.

91 ראה זח"א כט, ב. לח, א. רה, ב.

92 יחזקאל א, כו.

93 יז, ב. ולאח"ז באג"ק של הצ"צ

(הוצאת תשע"ג) ע' כג. וראה גם תו"מ חכ"ד

ריש ע' 326.

94 ח"ב קפד, ב.

95 ראה גם תו"מ חמ"ח ס"ע 99. ע'

119. וש"נ.

לא בסייף .. בתריס .. ברומח" — בהתאם לב' ענינים הנ"ל: סייף ורומח — לתקוף את השונא, ו"תריס" (מגן) — להגן על עצמו מפני השונא. והסדר בזה — שאת ה"מגן" אוחזים ביד שמאל, שהיא ה"זרוע"¹⁰², ואילו ביד ימין — שהיא חזקה יותר — אוחזים את הרומח ומתנפלים על השונא; בתחילה "וטרף זרוע", שבה אוחז את ה"מגן", שלא יוכל להגן על עצמו, ולאח"ז — "אף קדקד".

אמנם, אצל בני גד הי' דבר פלא — שלא זו בלבד ש"גבורים היו", אלא עוד זאת, ש"וטרף זרוע אף קדקד", בבת אחת!

והסיבה לכך — בגלל שעבודתם הרוחנית היתה באופן כזה, ובהתאם לכך נעשה גם הנצחון על השונא במלחמה בגשמיות.

המשך הביאור — שכאשר העבודה היא ע"פ טו"ד, יש צורך בעבודה מיוחדת בנוגע לכלל כח, אבל כאשר העבודה היא מתוך מס"נ¹⁰³, הורגים במכה אחת את כל הכחות של היצה"ר; ובאופן שהעיקר הוא הפועל ממש, ואח"כ מגיע גם לשכל, שזהו "וטרף זרוע (תחילה, ואח"כ) אף (בדרך טפל) קדקד"¹⁰⁴ — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש הנ"ל.

כג. ועפ"ז מובנת גם השייכות למ"ש בהלכות קטנות שם, שה"סח בין תפלה לתפלה .. חוזר .. מעורכי המלחמה"¹⁰⁵:

כיון שצריך להיות "וטרף זרוע אף קדקד" ביחד, מובן, שאין להפסיק בין תפלה לתפלה, בין תש"י — "זרוע" — לתש"ר — "קדקד", והמפסיק ביניהם, חוזר מעורכי המלחמה, כיון שלא יוכל להיות אצלו ענין הנצחון בשלימות.

הענין ד"וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"¹⁰⁶ — שייך בעיקר לתפילין של ראש ("קדקד"), "לפי שהן בגבהו של ראש ונראין דשייך בהו וראו [שרואים "רוב שם של שדי, שהשייך כתובה בקמט שבכתים והדל"ת ברצועות"¹⁰⁷ (אף שהיו"ד הוא רק ברצועה דתש"י¹⁰⁸); ועאכו"כ להדעה¹⁰⁹ שעושין כעין יו"ד גם ברצועות דתש"ר],

102) נזיר ג, ב. ולהלכה — שו"ע יו"ד סרל"ז ס"ח.

105) מנחות לו, א. 106) תבוא כח, יו"ד. וראה ברכות ו, א. וש"נ.

103) שלמעלה מטו"ד, למעלה מהשתלשלות, ולמעלה מהתחלקות.

104) שלכן מניחים תחילה תפילין של יד,

על הזרוע (מעשה) כנגד הלב (מדות), ואח"כ

על הראש (מוחין).

107) תוד"ה אלו — ברכות שם.

108) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סל"ב סע"ט.

109) ראה בעל העיטור הלי' תפילין שער

ראשון, ובהערות שער החדש אות לח.

אבל תפילין של יד מכוסין, דכתיב¹¹⁰ לך לאות על ירך, ולא לאחרים לאות¹¹¹, ולכן לא שייך לומר על זה "וראו גו".

[ולהעיר, שבתש"ר יש אמנם גם מה שניתוסף ע"י תש"י, כמובן ממארז"ל¹¹² "כל זמן שבין עיניך יהו שתיים" (כפי שנתבאר בהתוועדויות שלפנ"ז¹¹³), אבל אעפ"כ, הענין ד"וראו גו' ויראו גו'" בגלוי נפעל ע"י תש"ר, שזה מה שנראה — "וראו", משא"כ תש"י, כנ"ל].

אבל הענין ד"וטרף זרוע אף קדקד" — נוגע הן לתש"ר ("קדקד") והן לתש"י ("זרוע") גם יחד¹¹⁴.

113) שיחת ש"פ מקץ תשכ"ח ס", ושיחת יו"ד שבת שנה זו ס".

114) ראה גם מכתב ועש"ק ואתחנן שנה זו — הערות ד"ה כל עמי .. תפלין; וטרף זרוע (אג"ק חכ"ו ע' קעג-ד).

110) בא יג, ט.
111) תוד"ה אלו — ברכות שם. וראה לו"ע אדה"ז או"ח סכ"ז ס"ח. וש"נ.
112) מנחות לו, א.

הוספה

א

ב"ה. יבי אייר תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ רב פעלים
מוה' צבי הירש שי

שלום וברכה!

זה מזמן ששמעתי אודותו בהנוגע לפעולותיו בארצוה"ב וכן לפעולותיו בהנוגע היותו מעבר לים וגם בתקופה המרה ל"ע ול"ע, ונעם לי לקבל עתה ספרו שו"ת מקדשי השם ביחד עם כתבו, ועי"פ מאמר הבעש"ט הובא בכ"מ בדא"ח כן בקדש חזיתך, (תהלים סג') שפירושו אשר דוד מלך ישראל, ובתהלים ה"ה מדבר גם בעד כנסת ישראל וכל אחד מישראל, מתברך (ווינטשט זיך) בהיותו במדבר יהודא בארץ צ"י ועיף, שאז הי' בתוקף התשוקה והצמאון, וכאומר צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, אשר – הלואי – כן בקדש חזיתך, שבהיותו במנוחה, יעמוד באותו מעמד של תשוקה וחזון,

ויהי רצון שמתוך מנוחה והרחבת הדעת גם כת"ר יפעול גדולות בהחזקת היהדות והפצתה, כי לצערנו ולדאבונו נמצאים אנו בארץ צ"י ועיף ובזמן צ"י ועיף וד"ל.

בברכה.

ג. ב. לחביבותא דמילתא ומתאים לסיוס מכתבו, עברתי כפי רשיון הזמן בין דפי הספר ואז אמרתי בחפזי איזה הערות וכמועתק בשולי הגליון.

א

מוה' צבי הירש: מייזליש, אב"ד קהילת "שארית ישראל" בשיקאָגאָ.
לפעולותיו .. מעבר לים וגם בתקופה המרה ל"ע ול"ע: לפני השואה שימש כאב"ד קהילת ניימאָרק (גאָליציא) וקהילת ווייצען (אונגאַרן). בקיץ תש"ד, הובל עם קהילתו למחנה ההשמדה אוישוויץ, שם המשיך בעבודתו בקודש להורות בעניני הלכה. לאחר השואה, בהיותו במחנה העקורים בערג'ן-בעלזן, נתמנה להיות רב הראשי למחנות העקורים שבאיזור הבריטי הכבוש. ספרו שו"ת מקדשי השם: חלק ראשון (שיקאָגאָ, תשט"ו). – והוא "קובץ תשובות להלכה ולפלפולא מהרבנים הגאונים וצדיקים מנהיגי הדור ואדירי תורה ממדינות אירופא שנהרגו על קידוש שמו יתברך ע"י הרוצחים הארורים הנאצים ימ"ש, ה' ינקום דמם, למען הקים להם זכרון עולם".

מאמר הבעש"ט הובא בכ"מ בדא"ח: ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סס"ד. וש"נ. איזה הערות: לא הגיעו לידינו.

ב

ב"ה, ו' ניסן תשי"ט
ברוקלין

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ רב פעלים וכו'
מוה' שלום משה שי' הלוי

שלום וברכה!

בנועם מאשר הנני קבלת ספרו תורת חמד, אשר הואיל לשלוח לי,
תי"ח תי"ח על העבר ובטח גם בעתיד ינהג כן בהנוגע להמו"ל על ידם.
ויהי רצון אשר מתוך הרחבת הדעת יוסיף כתי"ר וכל הנלוים אליו להו"ל
להגדיל תורה, תורה שלימה, תורת הנגלה וחסידות גם יחד, ובודאי לדכוותי
למותר להאריך בהכרח הכי גדול בלימוד פנימיות התורה ובפרט בתקופתנו זו
ובמדינה זו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.
בברכה לחג הפסח כשר ושמת.

נ. ב.

בפי"ע נשלח מהמו"ל ע"י ובו גם תועלת הרבים ובמילא גם זכות הרבים
מה שרבים צריכים לו, ורבים כפשוטו.
אתענין לדעת אם נדפס מה מאביו הרה"ג אשר בשעתו נפגשתי עמדו בעת
היות כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בווינה.

ב

מוה' שלום משה שי' הלוי: אונגאר, אבדק"ק ור"י נייטרא — מט' קיסקא.
ספרו תורת חמד: שהו"ל מ"חידושי הלכה ואגדה ודברי מוסר והתעוררות ורמזים על התורה
ומכתבי קודש" — של גיסו, חתן אביו בזיווג ראשון (לפני השואה), הרה"ג כו' מוה"ר חיים
מיכאל דוב ווייסמאנדל (מאונט קיסקא, תשי"ח).
להגדיל תורה: ע"פ ישעי' מב, כא.
תורה שלימה: . הנגלה וחסידות גם יחד: ראה סה"מ תרנ"ט (הוצאת תשע"א) בהוספות ע'
רצה (וש"נ).

אם נדפס מה מאביו הרה"ג: מוה"ר שמואל דוד הלוי אונגאר, אבדק"ק ור"י נייטרא. — איזה
שנים לאחר השואה החל בנו, הנמען, בהדפסת ספרי אביו — "נאות דשא" — מכתבי"דו
שנשתמרו בדרך נס.
אשר בשעתו נפגשתי עמדו בעת היות כ"ק מו"ח אדמו"ר . בווינה: בתחלת חודש ניסן תרצ"ה
(ע"פ הנסמן באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"יז אגרת וישעו (ע' קכו), הערה ד"ה "ברכת
הפרידה").

וראה אגרת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ אליו — בהמשך לפגישתו עמו — אג"ק שם אגרת
ושפב (ע' קלה; י"ג ניסן תרצ"ה): "בוזה הנני להביע את גודל העונג שהי' לי בההכירות עם
כת"ר, ושיחתנו פעמים ושלש על אודות מצבן של הצעירים שי' בני תורה תלמידי הישיבות

ג

ב"ה, ה' מני"א תשכ"ב
ברוקלין

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצי"צ
מוה' ישעי' ארי' שי

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון ב' מנחם אב.

בעת רצון וועט מען מזכיר זיין מרת חנה תחי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, לויט דעם אינהאַלט פון אייער שרייבען. מיט אינטערעס האָב איך געלייענט אין אָנפאַנג פון אייער בריף אַז אייער מחותן איז דער בעל המחבר שאלות ותשובות שם משמעון וואָס באַ מיר איז פראַן נאָר מהדורא קמא מהני"ל, (וצריך עיון אם נדפסו עוד) און בין זייער צופרידען פון זייער אינהאַלט, און בפרט ווי ס'זעהט אויס פון דעם אינהאַלט, אַז דער מחבר האָט ידיעות אויך בנסתר דתורה אַלס צוגאַב צו נגלה דתורה. און וויבאַלד אַז אַלץ איז בהשגחה פרטית, האָט איר געדאַרפט מעורר זיין אייער מחותן שי' צו טאָן אין אַפּדרוקען די ספרים פון זיין פּאָטער הרה"ג

לעוררם ללימוד עניני חסידות כו"; ובהמשך שם: "אתענין במאד במצבו של התלמיד המופלא ומצויין בכשרונותיו הנשגבים הרב מוהר"ר מיכאל דוב שי' וייסמאַנדל, ומקרב ולב עמוק הנני דורש טובתו בגשמיות וברוחניות ומברכו כו". וראה גם תורת מנחם — מנחם ציון ח"א ע' 172 (כ"ז שבט תשמ"ח): "הרי"ב מענדלאָוויטש שליט"א הזכיר את דודו הרב מיכאל בער וייסמאַנדל ז"ל, חתנו של הרב מנייטרא ז"ל. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: בודאי ידוע לכם שהרב מנייטרא ז"ל הי' בקירוב מיוחד עם כ"ק מו"ח אדמו"ר, וחתנו עסק רבות בעבודת ההצלה כו".

ע"ד הכירות רבינו עמדו (באותו מעמד, כנראה) ראה גם תורת מנחם — מנחם ציון שם (ע' 240): "הרש"מ אונגאַר שליט"א: הרבי הכיר את אביו ז"ל. כ"ק אדמו"ר שליט"א: היתה לו הדרת פנים גם בגשמיות".

ג

מוה' ישעי' ארי': טרייטל, מאַנטרעאַל.

שאלות ותשובות שם משמעון .. מהדורא קמא: מאת הרה"ג כו' מוה"ר שמעון פּאָלאַק ע"ה (סטמור, תרצ"ב)*. — דודו זקנו של הנמען, מו"ה צבי טרייטל הי"ד, הי' חתנו של המחבר. אַפּדרוקען די ספרים פון זיין פּאָטער הרה"ג ע"ה .. כתבי יד וכו': בשער ספר שו"ת שם משמעון הנ"ל — שחיבר גם "ס' קול הרמה והפרשה (נרפס [נואיטצען, תרע"ו]). תרומת חלה. מנחת העומר. אנוס עפי"ה הדבור. סמיכות הש"ס. וחבור עה"ת בכת"י".

(* נסמן והובא באג"ק ח"ב אגרת שסא. ח"ה אגרת אישג (בשוה"ג). ח"ט אגרת ב'תשפה. ח"י אגרת ג'מו. ח"יג אגרת ד'שלב (בשולי האגרת). ח"יד אגרת ד'תיג (ט"ב). ועוד.

ע"ה, און מיך אינטערעסירט צו וויסען וועלכע פון די ספרים זיינען שוין געדרוקט, און צי זיינען אויפגעהיט געוואָרען באַ זיין זון אויך פון די כתבי יד וכו'.

אויך וואָלט געווען גלייך ועיקר צו מעורר זיין את הנ"ל צו קובע זיין עתים בלימוד נגלה דתורה ונסתר דתורה יעדער טאָג און מיט אַ הוספה ביום השבת אשר קדש הוא לה', וואָס אַלס צוגאַב אויף דעם עיקר וואָס דאָס איז דאָך ציווי השי"ת איז דאָס אויך אַ צנור וכלי צו דער ערפילונג פון האַרץ פאַרלאַנג צום גוטען.

עס וואָלט געווען אַ גלייכע זאָך צו בודק זיין זיינע תפילין און אויך די מזוזות אין דער דירה אַז זיי זאָלען זיין אַלע כשר'ה ווי דער דין איז, און יעדער וואָכען טאָג פאַרן לייגען די תפילין צו געבען עטליכע פרוטות אויף צדקה. בברכה לבשו"ט בכל האמור.

[תרגום חפשי]

במענה על מכתבו מבי' מנחם אב.

בעת רצון יזכירו את מרת חנה תחיי על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"יע, מתאים לתוכן כתבו.

בעניין קראתי בתחלת מכתבו שמחותנו הוא בעל המחבר שאלות ותשובות שם משמעון, שבידי נמצאת רק מהדורא קמא ממנו (וצריך עיון אם נדפסו עוד) ושבע רצון הנני מאד מתוכנן, ובפרט שנראה מהתוכן אשר למחבר יש ידיעות גם בנסתר דתורה בנוסף לנגלה דתורה.

ומכיון שהכל הוא בהשגחה פרטית, הי' עליו לעורר את המחותר שלו שי' לעסוק בהדפסת ספרי אביו הרה"ג ע"ה, ומעניין אותי לדעת אילו מהספרים כבר נדפסו, והאם נשמרו אצל בנו גם מכתבי־היד וכו'.

גם הי' ראוי ועיקר לעורר את הנ"ל לקבוע עתים בלימוד נגלה דתורה ונסתר דתורה בכל יום ובהוספה ביום השבת אשר קודש הוא לה', אשר בנוסף לעיקר שזהו ציווי השי"ת, הרי זה גם צינור וכלי למילוי משאלות הלב לטובה.

מן הנכון לבדוק את התפילין שלו וגם המזוזות בדירה שיהיו כולן כשרות כדיו, ובכל יום חול לפני הנחת התפילין לתת כמה פרוטות לצדקה. בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ונסתר דתורה . . און מיט אַ הוספה ביום השבת כו': ראה קונטרס עץ החיים ספכ"ה. וראה תר"מ התועדויות ח"י"ב (תשי"ד ח"ג) ע' 204 ואילך, ובהנסמן שם.

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

התמים מנחם מענדל שיחי'
לרגל הכנסו לעול המצוות
די מנחם-אב, ה'תשע"ג
ולזכות אחיו ואחיותיו שיחיו

נדפס על ידי ולזכות הוריהם
הרה"ת ר' לוי יצחק וזוגתו מרת חנה שיחיו מונדשיין
ולזכות זקניהם שיחיו